

**300 DE PARLAMENTARI:
ISTORIA ȘI TEORIA UNUI REPER POLITIC**

CĂTĂLIN AVRAMESCU*

Abstract. *The text examines the 2009 Romanian referendum on reducing the parliamentary count to 300, drawing parallels with similar proposals. While the majority of voters backed the measure, political parties disregarded the outcome, citing its consultative nature. Subsequently, the issue resurfaced occasionally in public discourse but was never systematically pursued. The author emphasizes the attempts to justify the 300-members figure, compares international cases, and reviews political science theories on the optimal legislature size. Ultimately, the reform remains more of a symbolic benchmark than a tangible political reality.*

Keywords: *referendum; parliamentary reform; legislative downsizing; comparative politics; optimal assembly size.*

La 22 noiembrie 2009 a avut loc în România un referendum pentru trecerea la un parlament unicameral și pentru reducerea numărului de parlamentari la 300. La ambele întrebări, alegătorii au dat un răspuns covârșitor. Interesant, alegătorii au făcut o distincție clară între cele două teme ale referendumului. În chestiunea trecerii la unicameralism, o majoritate solidă (77%) a răspuns pozitiv. În ce privește reducerea numărului de parlamentari la 300, au fost aproape 89% de voturi „pentru” – în pragul unanimității.

Cea mai importantă cifră din dreptul acestui dublu referendum a fost aceea a prezenței: 50,95%. Cu alte cuvinte, referendumul a mobilizat o majoritate absolută a alegătorilor și a fost validat de Curtea Constituțională. Această majoritate absolută este cu atât mai remarcabilă cu cât cele mai multe partide parlamentare au ales să saboteze prezența la vot, din cauza ostilității lor față de Traian Băsescu, la acea dată Președintele României, cel care convocase acest referendum.

Referendumul a arătat că există un larg consens în rândul alegătorilor, indiferent de partidul pe care l-au votat la alegeri, pentru a reduce mărimea Parlamentului. Cu toate acestea, partidele politice au ales să ignore rezultatul acestui referendum. Pretextul a fost acela că referendumul a fost „consultativ”, nu „decizional”.

* Profesor, Facultatea de Științe Politice a Universității din București; Director, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu”, Academia Română, email: catalin.avramescu@unibuc.ro

Situația a devenit însă mai complicată din punct de vedere constituțional după ce Curtea Constituțională a României a emis Decizia nr. 682/2012. Aceasta precizează că nici în cazul referendumului consultativ autoritățile publice nu pot ignora voința populară. Acestea sunt așadar obligate să intervină pentru a pune în acord legea cu rezultatul referendumului. Parlamentul a ales însă să ignore și această decizie a Curții Constituționale.

În anii care au trecut de la referendumul din 2009, tema reducerii numărului de parlamentari a reapărut în numeroase ocazii în discursul public. Interesant, în același interval chestiunea unicameralismului pare să fi fost cu totul abandonată de partidele politice. Însă ideea că Parlamentul trebuie reformat pentru a avea doar 300 de membri a fost menționată, în context electoral, de diverși lideri politici. În 2025, spre exemplu, a fost depus de către doi deputați USR (Claudiu Năsui și Cristina Prună) un proiect de lege în acest sens. Este greu de anticipat ce se va întâmpla cu acest proiect, pentru că partidele politice nu par să fi fost convinse, între timp, de necesitatea respectării principiilor democratice.

Toată această istorie are și o latură care a scăpat, până acum, atenției specialiștilor. Nimeni nu a explicat exact cum anume s-a ajuns la această cifră de 300 de parlamentari. Inițiatorul referendumului, Traian Băsescu, s-a referit la nevoia practică de a reduce cheltuielile statului. Într-adevăr, campania pentru referendum s-a desfășurat pe fondul mării crize financiare mondiale din 2008-2009, când statul român a ajuns în pragul incapacității de plată și Guvernul a fost nevoit să reducă salariile angajaților din sistemul public. Liderii societății civile și chiar politicienii au fost în general de acord cu această poziție de a reduce numărul parlamentarilor cu scopul de a reduce presiunea asupra bugetului. Totuși, absolut nimeni nu a explicat de ce a fost ales numărul 300. *Prima facie*, acesta este unul „rezonabil“. În prezent sunt 464 de parlamentari, dintre care 134 sunt senatori și 330 sunt deputați, ceea ce înseamnă că Parlamentul ar fi redus cu aproximativ o treime. În limbaj comun, o treime ar fi o proporție „rezonabilă“, de tipul „nici prea-prea, nici foarte-foarte“. Însă în discursul politic din timpul campaniei pentru referendum nici măcar acest argument de tipul *rule of thumb* nu a fost invocat de niciun actor politic major.

Această lipsă de justificare a reperului de 300 de parlamentari este cu atât mai surprinzătoare cu cât, în arhitectura Legislativului din România, există un element care complică orice considerații „practice“. Conform articolului 62, reprezentanții minorităților naționale au dreptul la cel puțin un loc în Parlament. În condițiile actualei legi electorale, această prevedere duce la apariția unui grup al „minorităților“, cu 17 membri, adică 6% din 300. Acest lucru dă grupului minorităților o putere disproporționată față de ponderea sa reală. Într-adevăr, din 2009 și până în prezent grupul minorităților a făcut adesea diferența dintre Guverne care au menținut o majoritate parlamentară și Guverne care și-au pierdut această majoritate.

România nu este singura țară care în ultimii douăzeci de ani a luat în considerare reforma Legislativului. Numeroase state chiar au redus în această perioadă numărul parlamentarilor. În trei cazuri, reducerea este mai degrabă simbolică. În 2011 Croația a schimbat legea electorală și a redus numărul parlamentarilor

din parlamentul unicameral (*Sabor*) de la 153 la 151.¹ În 2016 Japonia a redus numărul locurilor din Camera reprezentanților (Camera inferioară a Legislativului japonez) de la 475 la 465.² Și în Irlanda numărul mandatelor parlamentare din Camera inferioară a fost redus de la 166 la 158.³

Alte două cazuri atipice merită, și acestea, menționate. În 2022, Tunisia a redus numărul mandatelor din Camera inferioară a Parlamentului de la 217 la 161. Reducerea este substanțială, însă aceasta s-a petrecut pe fondul unei crize politice profunde și prin intervenția Președintelui, care și-a folosit puterile de urgență pentru a impune un nou sistem electoral.⁴ Altă situație atipică este aceea a Belgiei. Această țară a redus numărul mandatelor din Senat de la 70 la 61, însă principală reformă introdusă cu această ocazie a fost trecerea la un sistem indirect al alegerii Senatului.⁵

În alte patru cazuri reducerea numărului de parlamentari a fost substanțială. În 2008 parlamentul unicameral din Republica China (Taiwan) a fost redus la jumătate: de la 225 de mandate la 113.⁶ Aproape la fel de mult s-a redus, în 2014, mărimea Legislativului unicameral din Ungaria: de la 386 la 199 de mandate.⁷ În 2020, prin referendum, Italia a aprobat reducerea Senatului de la 315 la 200 de mandate și a Camerei inferioare de la 630 la 400 de mandate.⁸ Ultimul caz din această serie este al Germaniei, unde în 2025 printr-o modificare a legii electorale s-a stabilit o limită superioară a *Bundestag*-ului la 630 de mandate. Înainte de această modificare, legea electorală germană permitea crearea unor mandate suplimentare, ceea ce a dus, în 2021, la un *Bundestag* cu 731 de mandate.⁹

Câteva aspecte merită subliniate. Reducerea numărului de parlamentari nu este o măsură rară. În perioada luată în calcul, câteva democrații au introdus reforme care au redus numărul parlamentarilor. Însă într-un singur caz, cel al Italiei, aceste reforme au fost introduse printr-un referendum. Acest lucru nu demonstrează că referendumul este, în sine, un mijloc inefficient de reformă electorală, ci doar că, pentru a fi eficient, referendumul trebuie să fie organizat pe fondul unui larg consens în clasa politică. În definitiv, parlamentarii trebuie să voteze reducerea mandatelor în instituția unde, fără îndoială, mulți dintre ei speră să fie realeși. Un lucru deloc imposibil, însă nu întotdeauna facil de realizat.

¹ Hrvoje Butković, „Rethinking Representative Democracy in Croatia“, în *Frontiers in Political Science*, 2024.

² Kuniaki Nemoto, „Fixing Japan’s Gerrymander“, în *East Asia Forum*, 29 aprilie 2022.

³ J. Kavanagh, „Electoral Law in Ireland: Sustaining Electoral Integrity from Start to Finish“, în *Irish Political Studies* 30, no. 4/2015.

⁴ Kevin Koehler, „Breakdown by Disengagement: Tunisia’s Transition from Competitive Authoritarianism to Electoral Authoritarianism“, în *Democratization* 30, no. 8/2023.

⁵ Joris Frateur, Jan Erk, „Exploring the Relationship between Federal Reform and the Senate as a Territorial Chamber“, în *Publius: The Journal of Federalism* 53, no. 4/2023.

⁶ Hans Stockton, „How Rules Matter: Electoral Reform in Taiwan“, în *Taiwan Journal of Democracy* 6, no. 2/2010.

⁷ Pavel Maškarinec, „On the Way to Limited Competitiveness: Political Consequences of the New Electoral System in Hungary“, în *Swiss Political Science Review* 29, no. 3/2023.

⁸ Alexandra Kushi, „Parliamentary Downsizing and Legislative Behaviour: Evidence from Italy’s 2022 Reform“, în *The Journal of Legislative Studies*, 2025.

⁹ Joachim Behnke, „The Spectacular Enlargement of the Bundestag and the 2023/24 Electoral Reform“, în *Public Choice*, 2025.

A doua observație: referendumul din 2009 a fost organizat după ce au avut loc, în 2008, primele alegeri de după adoptarea sistemului pe care partidele vremii l-au numit „uninominal”¹⁰. Acesta a fost o variație bizară a MMP-ului german și prevede un sistem de „compensare” (de aceea a mai fost numit, ocazional, „uninominal compensat”). Distribuția voturilor rezultată din alegerile parlamentare din 2008 a produs un Parlament cu 471 de voturi, o indicație a faptului că mecanismul de „compensare” nu a avut efecte semnificative. Însă la alegerile din 2012, o altă distribuție a voturilor, cuplată cu aceleași prevederi ale legii electorale ca în 2008, a produs un Parlament cu extrem de multe mandate „suplimentare”, ceea ce a dus la un total de 588 de mandate.

Acest rezultat neașteptat a produs o profundă nemulțumire în opinia publică. La nici trei ani după referendumul pentru reducerea Parlamentului la 300 de mandate, legea electorală a produs mai mult de 100 de mandate în plus față de numărul inițial. De aceea, Parlamentul a adoptat o nouă lege electorală care prevedea, în esență, revenirea la vechea lege electorală și, pe cale de consecință, revenirea la același număr de mandate disponibile la alegerile din 2008. „Reducerea”, așadar, nu a fost decât o revenire la o situație inițială pe care referendumul o lăsase fără legitimitate, nicidecum o reducere reală. Iată de ce unii analiști au vorbit despre un „eșec” al reformei electorale în România.¹¹

În al treilea rând: de regulă, reducerea numărului de parlamentari nu este un subiect care trece dincolo de considerații practice în campaniile politice, inclusiv în cele din afara României. Rareori sunt invocate argumente teoretice, ale științelor politice. În cele mai multe cazuri reducerea numărului de parlamentari este o consecință a unei crize fiscale sau a unor schimbări majore de pe scena politică, în care unele circumscripții electorale își pierd influența sau rațiunea de a fi.

Discuția despre reducerea numărului de parlamentari merita o soartă mai bună, fie și pentru că este o provocare din punct de vedere teoretic. Există mai multe ipoteze cu privire la mărimea optimă a unei adunări legislative și acestea pot fi aplicate în cazul concret al României.

Cea mai cunoscută este aceea formulată de Rein Taagepera. Conform formulei profesorului estonian, aplicabilă doar Camerei inferioare, mărimea optimă a Legislativului este rădăcina cubică a numărului populației.¹² În cazul României, în condițiile în care populația a ajuns acum la 18,9 milioane de locuitori, ar rezulta o Cameră a Deputaților cu 266 de locuri. Numele lui Taagepera este invocat și într-unul din puținele documente care propun o justificare a reducerii numărului de parlamentari la 302 (110 senatori și 192 de deputați), *Proiectul de lege nr. 580 din 8 iulie 2019*, depus la Parlament de un comitet de inițiativă în numele căruia semnează Ana-Maria Claudia Constantinescu. Arhiva electronică a Parlamentului nu precizează ce organizație a depus acest proiect, însă numele semnatarei apare tot în 2019 ca trezorier al unui partid politic, Partidul Națiunea Română.

¹⁰ Gabriela Borz, George Jiglău, „The Impact of Legislative Reforms on Party System Change”, în *Studia Politica* 21, no. 2/2021.

¹¹ Ron Johnston *et al.*, „Reforming an Electoral System – An Experiment that Failed: Romania 2008-2012”, University of Bristol Working Paper, 2019.

¹² Rein Taagepera, „The Size of National Assemblies”, în *Social Science Research*, 1(4)/1972.

Intenția celor care au depus acest proiect pare să fi fost declanșarea unui proiect de consultare cetățenească, după depunerea a 100 000 de semnături, însă demersul a fost sortit eșecului.

O altă teorie, publicată pentru prima dată în 2008, probabil prea târziu pentru a fi influențat referendumul din 2009, aparține lui Emmanuelle Auriol și Robert J. Gary-Bobo. Aceștia propun o cotă de 0,4 a numărului reprezentat de rădăcina pătrată a populației. În cazul României, calculul celor doi autori dă numărul 349.¹³

Există și teorii care nu oferă o formulă de calcul, ci mai degrabă considerații care să ajusteze estimările cu privire la mărimea unui Legislativ. Lionel Penrose a dezvoltat o teorie cu privire la votul ponderat, care pornește tot de rădăcina pătrată a numărului populației, însă formula sa nu stabilește un număr total al unei adunări, ci doar calculează puterea de vot a delegațiilor/grupurilor parlamentare astfel încât să asigure reprezentarea (relativ) egală a tuturor cetățenilor, indiferent de mărimea circumscripției în care au votat.¹⁴

O altă perspectivă este aceea oferită de George J. Stigler.¹⁵ Pornind de la cifrele din Statele Unite ale Americii și Marea Britanie, acesta postulează că există o relație între mărimea unei adunări legislative și distribuția costurilor și beneficiilor aduse de procesul legislativ. Stigler crede că mărimea optimă a legislativului rezultă din procesele de „adaptare” (*trade-offs*) specifice contextului politic. Nu lipsesc din literatura de specialitate nici criticile radicale, precum aceea a lui Giorgio Margaritondo, care susține că regula rădăcinii cubice este „conceptual greșită”¹⁶.

În sfârșit, mai există teorii care își propun să studieze mărimea unei adunări legislative din punctul de vedere al unor alte variabile ale regimului politic. Cu toate că aceste abordări nu sunt, în esență, normative, presupunerea tacită este că oferă criterii pentru eventuale reforme electorale, într-un sens sau în altul. Astfel, mărimea adunării legislative corelează pozitiv cu nivelul cheltuielilor publice, mai ales cu cheltuieli de tip *pork barrel*.¹⁷ Pe de altă parte, cu cât crește mărimea adunării reprezentative, cu atât sporește reprezentarea femeilor, a minorităților etnice și a locuitorilor din orașele mici.¹⁸ Relevante, în acest context, sunt și studiile care stabilesc că districtele electorale mai mari generează o congruență mai bună între alegători și reprezentanții lor.

O mare parte din literatura despre mărimea optimă a unei adunări legislative este de extracție europeană. Probabil motivele care au dus la această situație țin de istoria și de condițiile specifice din Europa, unde, spre deosebire de Statele

¹³ Emmanuelle Auriol, Robert J. Gary-Bobo, „On the Optimal Number of Representatives”, în *Public Choice*, 153/2012.

¹⁴ Lionel S. Penrose, „The Elementary Statistics of Majority Voting”, în *Journal of the Royal Statistical Society, Series A*, 109(1)/1946.

¹⁵ George J. Stigler, „The Sizes of Legislatures”, în *Journal of Legal Studies* 5(1)/1976.

¹⁶ Giorgio Margaritondo, „Size of National Assemblies: The Classic Derivation of the Cube-Root Law is Conceptually Flawed”, în *Frontiers in Physics*, 8/2021.

¹⁷ Barry R. Weingast, Kenneth A. Shepsle, Christopher Johnsen, „The Political Economy of Benefits and Costs: A Neoclassical Approach to Distributive Politics”, în *Journal of Political Economy* 89(4)/1981.

¹⁸ John Gerrig, Wouter Veenendaal, *Population and Politics: The Impact of Scale*, Cambridge University Press, 2020.

Unite, există o mai mare variabilitate a formulelor parlamentare, precum și o mai mare instabilitate a acestora. Din literatura academică europeană lipsesc aproape cu totul referințele la reformele constituționale din anii 1930 din statul american Nebraska, documentate totuși de specialiștii americani.¹⁹ În România, singurul autor care a susținut public relevanța cazului din Nebraska a fost subsemnatul. Acesta a primit replica Alinei Mungiu-Pippidi: „Dl. Avramescu crede că poți compara Nebraska, o unitate subnațională a federalismului american în anii '30, cu o țară din Europa de Est de azi. Dacă un student la clasa de politică comparativă ar face asta, ar pica – cele două cazuri nu sunt comparabile, ele diverg în toate dimensiunile posibile: unul e stat unitar, altul, parte a unui stat federal, unul a avut goana după aur, altul pe Horea, Cloșca și Crișan etc.; numai urșii cred că pot fi găsiți în comun.”²⁰ Cu urșii, Alina Mungiu-Pippidi nu a nimerit-o, populația de urși din Nebraska fiind practic zero.²¹ Nu a avut mai mult noroc nici cu critica trecerii la unicameralism. Predicția Alinei Mungiu-Pippidi, într-un editorial publicat înainte de referendumul din România, este că acesta nu va fi validat din lipsă de cvorum. Se înțelege din text că autoarea nu crede că alegătorii vor fi prea interesați de temă. În realitate, alegătorii din numeroase state s-au arătat interesați de această idee.

Pe fondul Marii Crize economice din anii 1930, în statul Nebraska a devenit populară tema reducerii numărului de membri ai Legislativului local, precum și a numărului de Camere. Această din urmă măsură a fost considerată mai degrabă radicală în context american, pentru că toate celelalte 49 de state americane din prezent au un legislativ bicameral, ca urmare a influenței aranjamentului bicameral de la nivel federal.

Unul dintre principalii actori politici din această perioadă a fost George W. Norris (1861-1944)²². Jurist de formație, el a avut mai multe mandate în Camera Reprezentanților și în Senatul din Washington D.C. Este amintit astăzi, printre altele, pentru că a fost unul dintre cei doar șase senatori care au votat, în 1917, împotriva intrării Statelor Unite în războiul din Europa.

În Nebraska, el a fost și unul dintre cei mai eficienți avocați ai unicameralismului și ai reducerii numărului de reprezentanți din Legislativul local. Eforturile sale au dus la organizarea unui referendum, la 6 noiembrie 1937. Cetățenii statului Nebraska au aprobat cu această ocazie trecerea la un sistem unicameral. Cât despre reducerea numărului de membri ai Legislativului, textul folosit pe buletinele de vot lăsa o oarecare marjă de manevră legiuitorilor: „Autoritatea legislativă va fi investită într-o singură Cameră cu nu mai puțin de treizeci și nu mai mult de cincizeci de membri.” Rămânea, așadar, la latitudinea Legislativului

¹⁹ Charlyne Berens, *One House: The Unicameral's Progressive Vision for Nebraska*, Lincoln: University of Nebraska Press, 2005.

²⁰ Alina Mungiu-Pippidi, „Nebraska, moliile și referendumul”, publicat la 8 octombrie 2009, disponibil la <https://www.romaniacurata.ro/nebraska-moliile-si-referendumul/>, accesat la 6 octombrie 2025.

²¹ „While bears used to live in Nebraska, most were extirpated from the state in the early 20th century. Still, every once in a while, reports come in of bear sightings in the rural regions of the state”, disponibil la <https://a-z-animals.com/blog/discover-the-largest-bear-ever-caught-in-nebraska/>, accesat la 6 octombrie 2025.

²² P. K. Tompkins, „George W. Norris's Persuasion in the Campaign for the Unicameral Legislature in Nebraska”, PhD diss., University of Nebraska, 1957.

în funcție să determine numărul exact de membri ai următoarei adunări. În 1935 aceștia au decis ca noua adunare să aibă 43 de membri (în prezent are 49). Prima întrunire a noului Legislativ a fost în 1937.

Unul dintre argumentele lui Norris este, previzibil, de natură practică: un Legislativ cu o singură Cameră și mai puțini membri ar costa mai puțin. De asemenea, bi-cameralismul ar fi nejustificat pentru că înseamnă, de fapt, că același lucru (dezbateră și adoptarea legilor) se face de două ori, în special în cazul în care cele două corpuri legiuitoare ar fi alese în același fel (ceea ce era cazul în Statele Unite, unde alegerile sunt de obicei organizate conform sistemului *First-Past-the-Post*, al majorității relative). Însă Norris avansează și alte două idei: o Cameră mai mică ar fi supravegheată mai bine de opinia publică, iar rolul comitetelor (ceea ce el numește uneori „a treia cameră” și despre care afirmă sunt un „grupuri mici... care lucrează în secret”) ar fi redus.²³

Pentru Norris, există limite dincolo de care o Cameră poate avea prea puțini reprezentanți sau prea mulți. Ambele „extreme”, crede el, trebuie evitate. În articolul publicat în 1923 în *New York Times*, Norris sugerează că mărimea potrivită trebuie corelată și cu populația, însă nu face apel la nicio formulă, precum regula rădăcinii cubice. El afirmă doar că în condițiile din Nebraska numărul reprezentanților „nu trebuie să depășească 20 sau 30”, pentru că doar așa fiecare cetățean ar putea ține evidența modului în care votează fiecare dintre reprezentanții din Legislativ. Cifra populației statului Nebraska, pe care Norris, cu siguranță, a luat-o în considerare, a fost aceea rezultată din ultimul recensământ, din 1920, anume de 1 296 372 de locuitori. Rădăcina cubică acestui număr este 109, mult peste obiectivul asumat de Norris. Putem doar specula asupra calculelor făcute de Norris. O posibilitate ar fi ca el să fi pornit de la numărul districtelor din Camera Deputaților care reveneau statului Nebraska. Dacă fiecare dintre aceste 6 districte ar fi generat 5 deputați în Legislativul local, ar rezulta 30 de deputați. În cazul în care aceste 6 districte ar fi trimis în Legislativul local câte 4 deputați, ar fi rezultat 24 în total. Altă posibilitate ar fi să fi stabilit o bază de reprezentare, cum ar fi 50 000 de locuitori pentru un deputat; în acest caz adunarea legislativă ar fi avut 26 de membri. La un reprezentant pentru fiecare 60 000 de locuitori, ar fi rezultat o adunare cu 22 de membri. În sfârșit, în condițiile în care Nebraska avea 93 de comitate (*counties*), dacă fiecare trei comitate ar fi grupate într-o circumscripție electorală, ar rezulta 31 de asemenea circumscripții.

O problemă comună a literaturii academice despre reducerea numărului de reprezentanți este aceea că nu a luat în considerare, de regulă, nici aceste argumente și nici numeroasele exemple de reduceri efectuate de adunările statale/regionale/subnaționale. În Statele Unite, Nebraska a fost singurul stat care a trecut la un sistem unicameral, însă și alte state au reușit să reducă numărul de membri ai Legislativelor. Astfel, una dintre cele mai semnificative reduceri a fost operată în statul Vermont, unde în 1965 Camera Reprezentanților a fost redusă de la 246 de membri la 150. Din 2003, în Rhode Island, ambele Camere au fost reduse: Camera Reprezentanților de la 100 la 75 și Senatul de la 50 la 38. Un referendum

²³ Vezi George W. Norris, „A Model State Legislature”, în *New York Times*, January 28, 1923.

organizat în 1974 în Massachusetts a dus la micșorarea Camerei Reprezentanților de la 240 la 160. Unul dintre cele mai importante episoade din această istorie s-a petrecut în 1980 în statul Illinois, unde Camera Reprezentanților s-a redus de la 177 la 118 membri, simultan cu abandonarea sistemului „votului cumulativ” în districte de trei.

Rareori menționate în literatura academică existentă sunt și reformele din Australia și Canada. Cazul acestor două state federale este interesant și pentru că arată că tendințele pot coexista: Parlamentele federale în general au crescut, în vreme ce au fost cazuri în care parlamentele subnaționale s-au micșorat. Astfel, în New South Wales au existat două reduceri succesive ale Camerei inferioare: de la 109 la 99 în 1991, și apoi de la 99 la 93 în 1999. În provincia canadiană Ontario, adunarea legislativă a trecut de la 130 de membri în 1999, la 103. În 1995, în Saskatchewan s-a redus numărul de membri ai adunării legislative de la 66 la 58. Cazul Tasmaniei este atipic: în 1998 acest stat australian a redus numărul membrilor Camerei inferioare de la 35 la 25, însă în 2024 acest număr a revenit la 35.

De asemenea, există cazuri în care reduceri de acest tip, ale numărului de membri ai adunărilor subnaționale, au fost operate și în Europa. Schimbarea din 2003 a Constituției cantonului Vaud, din Confederația Elvețiană, a dus la reducerea numărului de deputați de la 180 la 150. Printr-o lege din 2016 adunarea legislativă din Irlanda de Nord s-a redus de la 108 la 90 de membri. Cazul „comunității autonome” Castilla-La Mancha din Spania arată că nu toate aceste schimbări rezistă în timp: printr-o lege din 2014 numărul deputaților locali a fost redus de la 49 la 33, însă a început apoi să crească în anii următori.

Cazul Italiei este interesant, pentru că la nivelul regiunilor reducerile numărului de membri ai adunărilor locale sunt destul de comune. În Piemont, în 2012 s-a trecut de la 60 la 50 de membri. Tot în 2012, Liguria a redus adunarea locală de la 40 la 30 de membri, Molise de la 30 la 20, iar Lazio de la 71 la 51. În 2014 Calabria a micșorat adunarea locală de la 50 la 30 de membri.

Cele mai semnificative exemple vin din Germania, unde landurile au adunări cu competențe considerabile. În 1994, Saxonia a redus *Landtag*-ul de la 160 la 120 de membri, iar Bavaria a redus aceeași instituție de la 204 la 180 de membri în 2003. *Bürgerschaft*-ul din Bremen, în 2003, a trecut de la 100 la 83 de membri, dar a crescut în 2022 la 87 de membri.

Concluzii

Din mulțimea cazurilor menționate se desprind deja câteva concluzii. Prima este că reducerea numărului de parlamentari are șanse mai bune să se efectueze într-un sistem federal, la nivelul unităților subnaționale. Există și cazuri în care reducerea are loc la nivel federal sau într-un legislativ dintr-un stat unitar, însă acestea sunt, comparativ, mai rare.

A doua constatare: reducerea numărului de parlamentari are șanse mai bune să reușească în circumstanțe favorabile discursului despre nevoia de restrângere a cheltuielilor. Marea Criză a anilor 1930 a contribuit, în Statele Unite, la

popularitatea unor cauze precum aceea a unicameralismului în Nebraska. În anii 2012-2014 în Italia, reducerile din adunările locale s-au efectuat pe fondul guvernării conduse de Mario Monti, caracterizată de măsuri de austeritate.

A treia constatare: modalitățile prin care s-a reușit această schimbare sunt diferite. Uneori este suficientă schimbarea legii electorale, alteori sunt necesare amendarea unei Constituții și/sau un referendum.

A patra observație: proporția în care scade numărul parlamentarilor variază într-o plajă considerabilă, de la situații în care scăderea este dramatică la altele în care scăderea este mai degrabă cosmetică. Putem presupune că proiectul unei scăderi considerabile a numărului parlamentarilor ar fi, în perspectivă comparată, mai dificil de îndeplinit decât acela al unei scăderi de mici proporții, însă datele din literatura de specialitate nu sunt suficiente pentru a testa riguros această ipoteză.

Cinci: reducerea numărului de parlamentari adesea este o componentă a unei serii de reforme – rareori este promovată ca o temă izolată. Exemplul cel mai evident este acela al trecerii la unicameralism. În statele federale reducerea mărimii unui legislativ local este legată adesea de discuțiile despre instituțiile locale, locul lor în arhitectura federală și influența relativă a unor actori politici pe scena subnațională. În cazul reformei din unele state americane, precum Massachusetts (1857) sau New Hampshire (1942), a fost nevoie chiar de o schimbare de paradigmă, prin trecerea de la un sistem care prevedea reprezentarea orașelor (*towns*) ca atare, la unul prin care primeau reprezentare politică districtele, delimitate printr-o nouă împărțire electorală.

În niciuna dintre dezbaterile publice care au însoțit reformele ce au dus la reducerea numărului de parlamentari considerațiile teoretice nu au jucat un rol major – poate cu excepția parțială a referendumului din Nebraska. Mai mult, chiar și în literatura academică foarte rar numerele avansate ca obiectiv al uneia sau al alteia dintre reformele discutate nu sunt justificate sau criticate din perspectiva teoriilor cu privire la mărimea optimă a unui grup. Este adevărat că multe dintre aceste teorii, precum „teoria juriului” (Condorcet) sau „teoria numerelor” lui Dunbar, construiesc predicții legate de grupurile mici (5-20 de persoane), adaptate mai mult la analiza structurii unui Executiv, în vreme ce adunările legislative sunt adesea mai mari (peste 100 de persoane). Însă nici în cazurile în care mărimea adunărilor locale era de ordinul zecilor de mandate nu am reușit să identificăm argumente de principiu relative la optimizarea mărimii unui grup. Altfel spus, dezbaterile din sfera publică este construită în continuare în jurul unei reguli empirice și a obiectivelor (cum ar fi 300 de parlamentari) pe care aceasta le poate legitima.

Reușita inițiativelor de reducere depinde și de absența unor actori politici ostili care au putere de veto în contextul respectiv. În România anului 2025, mai mulți politicieni, inclusiv Prim-Ministrul Ilie Bolojan, au anunțat că doresc să reia proiectul validat la referendumul din 2009. Imediat însă, Uniunea Democratică a Maghiarilor din România a amenințat cu ruperea coaliției de guvernare. Interesul UDMR, în mod evident, este de a nu pierde reprezentanți. Un Parlament cu mai puțini aleși, în condițiile distribuției specifice a votanților maghiari din Transilvania, ar însemna ca UDMR să piardă, proporțional, mai mult decât

alte partide la calculul mandatelor într-un nou Parlament. De asemenea, un Parlament în care ultranaționaliștii au aproximativ 40% din mandate, este greu de crezut că va vota o lege electorală care va avantaja grupul minorităților naționale, ale căror mandate sunt protejate de actuala Constituție.

Este, așadar, proiectul unui Parlament cu 300 de mandate sortit eșecului în România, cel puțin în actualul ciclu electoral? Din punct de vedere al logicii parlamentare, acesta pare a fi cazul. Însă actuala clasă politică, la fel ca în trecut, dă semne că dorește să instrumentalizeze această temă pentru câștiguri politice pe termen scurt, indiferent dacă această inițiativă va avea sau nu succes, în cele din urmă. Aici este, probabil, principala diferență dintre România și statele care au reușit să adopte reforma reprezentării parlamentare. În timp ce în acestea din urmă chestiunea mărimii și, pe cale de consecință, a costurilor și a funcționării Legislativului, era o preocupare autentică a politicienilor, în România, ca de atâtea ori, obiectivele reformei au devenit teme parazite în competiția politică.

BIBLIOGRAFIE

- Behnke, Joachim (2025), „The Spectacular Enlargement of the Bundestag and the 2023/24 Electoral Reform“, în *Public Choice*.
- Berens, Charlyne (2005), *One House: The Unicameral's Progressive Vision for Nebraska*, Lincoln: University of Nebraska Press.
- Borz, Gabriela, George Jiglău (2021), „The Impact of Legislative Reforms on Party System Change“, în *Studia Politica* 21, no. 2.
- Butković, Hrvoje (2024), „Rethinking Representative Democracy in Croatia“, în *Frontiers in Political Science*.
- Frateur, Joris, Jan Erk (2023), „Exploring the Relationship between Federal Reform and the Senate as a Territorial Chamber“, în *Publius: The Journal of Federalism* 53, no. 4.
- Gerring, John, Wouter Veenendaal (2020), *Population and Politics: The Impact of Scale*, Cambridge University Press.
- Johnston, Ron *et al.*, (2019), „Reforming an Electoral System – An Experiment that Failed: Romania 2008-2012“, University of Bristol Working Paper.
- Kavanagh, J. (2015), „Electoral Law in Ireland: Sustaining Electoral Integrity from Start to Finish“, în *Irish Political Studies* 30, no. 4.
- Koehler, Kevin (2023), „Breakdown by Disengagement: Tunisia's Transition from Competitive Authoritarianism to Electoral Authoritarianism“, în *Democratization* 30, no. 8.
- Kushi, Alexandra (2025), „Parliamentary Downsizing and Legislative Behaviour: Evidence from Italy's 2022 Reform“, în *The Journal of Legislative Studies*.
- Maškarinec, Pavel (2023), „On the Way to Limited Competitiveness: Political Consequences of the New Electoral System in Hungary“, *Swiss Political Science Review* 29, no. 3.
- Mungiu-Pippidi, Alina (2009) „Nebraska, moliile și referendumul“, 8 octombrie 2009, disponibil la <https://www.romaniacurata.ro/nebraska-moliile-si-referendumul/>.
- Nemoto, Kuniaki (2022), „Fixing Japan's Gerrymander“, în *East Asia Forum*, 29 aprilie.
- Norris, George W. (1923), „A Model State Legislature“, în *New York Times*, January 28.
- Stockton, Hans (2010), „How Rules Matter: Electoral Reform in Taiwan“, în *Taiwan Journal of Democracy* 6, no. 2.
- Tompkins, P. K. (1957), „George W. Norris's Persuasion in the Campaign for the Unicameral Legislature in Nebraska“, PhD diss., University of Nebraska.
- „While bears used to live in Nebraska, most were extirpated from the state in the early 20th century. Still, every once in a while, reports come in of bear sightings in the rural regions of the state“, disponibil la <https://a-z-animals.com/blog/discover-the-largest-bear-ever-caught-in-nebraska/>.